

Animal, massa animal

Text > MAR BOSCH OLIVERAS

Sovint ens enamorem de les novel·les abans d'obrir-les. No és el cas de *Distòcia*, que es presenta amb un nom poc simpàtic i una imatge que fa una certa angúnia: un vedell llefiscós, acabat de sortir de les entranyes de sa mare. Ara bé, això va a gustos. Rere la desfeta que l'embetuma, també hi ha la promesa d'amor que se sublima en tots els infants.

Què vol dir *distòcia*? Ho sabríeu si haguéssiu tingut algun part complicat, fòssiu llevadora o un nadó amb prou memòria per recordar com és de miraculós, a vegades, venir al món. Una distòcia és un part dolorós, difícil, lent i perillós.

Pilar Codony (Banyoles, 1987) és veterinària i ara, podríem dir, també és una autora gestada a comarques i nascuda d'un premi de ciutat: el Documenta. Suposo que quan es publiqui aquesta ressenya, Codony ja serà el Documenta de fa dos anys i, per tant, haurà tingut temps de fer-se a la idea del que suposa l'exposició pública, de fer córrer un text que ha ordit en la intimitat i (això ho espero de tot cor) recollir l'èxit que es mereix. I és que *Distòcia* és un bon llibre per tres motius: l'essencial és que està ben escrit (una condició risible, així exposada, però que no totes les publicacions compleixen); el suficient és que tracta

de temes interessants, si més no per a humans mitjanament sofisticats, i el notable és que ho fa amb l'encert dels escriptors que saben del que parlen i als quals les modes els importen tres raves.

Tanmateix, les modes hi són: aquest llibre agradarà tant a lectors de la capital (àvids de camp o de fotre el camp, àvids d'Arcàdia), com a lectors més acostumats a la mirada de la narradora, la d'algú que viu a pagès, en contacte estret amb la natura, la domesticada i la indòmita.

Distòcia espurneja una història d'amor entre dues vaques. Les connexions d'uns quants animals amb noms de personatges il·lustres. També la d'uns quants parts complicats, d'unes quantes maternitats complicades. Però aquest no és un llibre sobre maternitat ni cap tractat de veterinària. És, sobretot, la història de la Goja, batejada Glòria, però que es canvia el nom per evidenciar la distància amb la mare. La Goja i els seus pensaments. La Goja vista per altres narradors. La Goja i els seus discursos filosòfics directes (que potser no caldrien). La Goja i la seva manera de ser en aquest món, imbricada amb tot el que l'envolta. La Goja: una Blancaneu aguerrida.

L'habilitat de Codony ha estat saber enllaçar el motiu (la protagonista ha

de prendre una decisió vital) amb el tema (què vol dir ser animal en un món d'homes, i a la inversa). També ha jugat bé amb el fil que relliga aquesta història: la Goja té un neguit encallat a dins, com un fetus mal posat que dificulta l'avenç de la vida. Així, mitja novel·la la dedica a fer de príncep de Dinamarca, a pensar si ser o no ser, qüestionant-se els límits entre la humanitat i l'animalitat, entre la raó i l'instint. I aquesta és la qüestió que l'autora mesura amb l'ambigua prudència dels experts: sovint s'han de desemascarar les dicotomies bàsiques i trobar que són cadenes més llargues de conceptes que es relacionen.

Un recorregut poètic variat

Text > PERE MARTÍ I BERTRAN

Ramon Alabau i Selva (Ripoll, 1947) és un professor d'institut que, com altres del gremi, ha escrit obra pròpia. I n'ha publicat, per exemple, a la REVISTA DE GIRONA, en una *plaque* o en forma de poemes a *Fulgors i ombres* (Ajuntament de Girona i Llibreria 22, 1999), i que obren aquest volum. Ara, a punt de fer setanta-cinc anys, ens ofereix una antologia del que podem considerar el millor de la seva obra: *Pòsit de cendra*. Com Xavier Rivero sintetitza al pròleg: «*Pòsit de cendra* és un univers amb una complexitat dialèctica envejable, on res no

és lineal ni previsible. El discurs poètic canvia en funció del jo poètic i es deixa endur per prismes i visions molt diferents segons els diferents "capítols" de cada seqüència de poemes».

La diversitat que suggereix Rivero és una de les característiques del volum, tant pels continguts com pels aspectes formals. La diversitat formal la trobem en l'estrofisme, els versos i la tipografia (s'hi usen diversos tipus i cossos de lletra). La diversitat de continguts la deixa clara Joan Manuel del Pozo, també ripollès, a l'epíleg, titulat «Carta a l'amic poeta»: «[...] diria, per

tancar amb la idea de Hölderlin, que ens ajudes a fixar "allò que roman", a identificar punts vitals de referència, a gaudir de la riquesa de la nostra llengua, a evitar la fragmentació de l'experiència i la seva dissolució en el magma de la caducitat temporal. Una tasca de gran valor literari i humà». Aquests continguts, doncs, van des de les reflexions sobre el temps, la memòria o la infantesa fins a la corrupció, la repressió o l'exili. De les setze seccions o apartats que lògicament aquí no puc comentar, en voldria destacar una, «Camí de la retirada», ja que m'ha col·

Autoretrat a tres veus

Text > JOSEP PASTELLS

Joaquim Pijoan (Santa Cristina d'Aro, 1948), guanyador del Premi Documenta amb *Somni* (1982) i del Sant Jordi amb *Sayonara Barcelona* (2006), completa amb *Retrat del jove Skizo* (2022) la trilogia de records que va iniciar amb *Tempus fugit* (2017) i *El jardí de les delícies* (2018). El seu tercer llibre de memòries ressegueix el procés patològic que el va dur a patir en plena joventut una malaltia mental de caràcter esquizofrènic. No és ben bé una novel·la, però tampoc un simple fragment del monumental *Diari de Skizo* que Pijoan escriu des de fa quaranta-dos anys per recomanació del psiquiatre Josep Maria Pigem (1911-1996). És, això segur, una obra valenta en què l'autor s'autoretrata amb tres veus sovint enfrontades que li permeten descriure amb la màxima precisió possible la seva lluita aferrissada per fer front al present.

No és un llibre agradable, ni tampoc optimista. De seguida queda clar que el jove Skizo col·lecciona desenganys o, més ben dit, que percep la vida com una acumulació de provatures que li deixen un regust agredolç, de fracassos que considera incontestables. El període final del franquisme i l'inici de la transició cap a la democràcia són el rerefons temporal d'una història molt ben escrita i documentada, plena de

retalls periodístics que s'alternen amb les sensacions del protagonista, víctima d'un esqueixament interior que no li permet viure amb la plenitud que desitjaria. «Vivia en un estat d'inquietud que feia que durant el dia respirés una doble realitat, la física i la mental. La primera era la feina, cada cop més rutinària; la segona, els pensaments aliens a la realitat física que se li creuaven com interferències en una pantalla de TV o en una emissió radiofònica», explica una de les veus narratives. «Hi ha un laberint impossible de transitar dins de la meva ment. I jo vull sortir del laberint. I trobar la llibertat al final del gran atzucac del món», confessa una altra veu. Totes, però, coincideixen a lamentar els errors comesos per Skizo: «Comencen amb el retorn de Brussel·les, la incorporació al negoci familiar, la incapacitat per transformar-lo en una empresa com cal, el fracàs a què es veu abocat el somni de treballar uns anys com un foll per assolir la llibertat delerada. I encara el fracàs en tots els intents de trobar la bona noia amb qui s'havia de comprometre de per vida».

El llibre ressegueix els deliris, la passió amorosa frustrada, un estat que transcendeix la realitat més immediata i fa entrar la ment en una nova dimensió de l'ésser: «Hi ha Realitat que és i no és la realitat convencional. Una

pit per la claredat i el lirisme amb què Alabau hi presenta uns fets tan durs i tràgics com la fugida, a ple hivern i Pirineu enllà, de milers de republicans cap a l'exili. A través de comparacions, imatges i metàfores carregades de dolor i incerteses («[...] com un Ter | a la inversa | vers els cims | puguen ombres»; «soc crepuscle sense albada»); a través de mots carregats de negativitat (*desvalguts, desfici, exili...*); a través de diversos jo poètics (com el d'una nena que fuig amb la mare i la nina que els Reis li van portar encara no fa un mes, un dels pocs textos en prosa del recull), Alabau ens mostra la duresa de les guerres i de les pèrdues de tota mena que comporten. Una és «la

pèrdua de la identitat lingüística dels exiliats republicans catalans», que presenta a través d'un poema convertit en tres gràcies als jocs tipogràfics i a la traducció. Es tracta d'«Exilis», en què el jo poètic, identificable amb un dels exiliats, se sent exclòs, proscrit, perdut, en el seu «present d'arc»; un poema que es converteix en «Ex l s», amb la pèrdua de les vocals ja al títol i reduït a sons negatius, mentre que els positius s'han anat difuminant (el joc tipogràfic hi és clau). El mateix poema finalment esdevé «Exils», i ja està escrit totalment en francès. Només pel fet d'haver descobert «Camí de la retirada», ja em plau haver llegit *Pòsit de cendra*.

PIJOAN, Joaquim. *Retrat del jove Skizo*. Barcelona: Lapislàtzuli, 2022. 282 p.

s'escriu amb majúscula i l'altra amb minúscula», diu una de les veus del protagonista, capaç d'alternar les hores de confusió i abatiment amb moments d'extrema claredat mental, com quan descriu Santa Cristina d'Aro des de les restes del castell de Solius: «Totes les trifulgues personals, ambicions i decepcions, els orgulls i les mesquineses, tot s'apilava al voltant de les edificacions que besllumava callades i evocadores del seu passat. I les nits de la Platja d'Aro, el Maddox, la Wilma, la Lola, la mar brava que amb la seva blavor ho engolia tot, desig i frisança, amors i desamors mai del tot aconplerts».

ALABAU I SELVA, Ramon. *Pòsit de cendra*. Ripoll: Maideu, SL, 2022. 154 p.